

Riktlinjer för utredning och beslut enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

Beslutat av socialnämnden 2023-12-19, §143

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Allmänna utgångspunkter	3
<i>Individuell plan och SIP (Samordnad individuell plan)</i>	<i>3</i>
<i>Barnperspektivet</i>	<i>3</i>
<i>Samtycke</i>	<i>4</i>
<i>Våld i nära relationer, misstanke om barn som far illa</i>	<i>4</i>
3. Myndighetsutövning - utreda, fatta beslut och följa upp enligt LSS	5
<i>LSS personkrets – första gruppen</i>	<i>7</i>
<i>LSS personkrets – andra gruppen</i>	<i>8</i>
<i>LSS personkrets – tredje gruppen</i>	<i>8</i>
<i>Kartlägga och analysera</i>	<i>10</i>
<i>Bedöma behov och egna resurser</i>	<i>10</i>
4. Insatserna.....	11
<i>Råd och stöd</i>	<i>11</i>
<i>Personlig assistans.....</i>	<i>12</i>
<i>Ledsagarservice</i>	<i>15</i>
<i>Kontaktperson</i>	<i>15</i>
<i>Avlösarservice.....</i>	<i>15</i>
<i>Korttidsvistelse</i>	<i>16</i>
<i>Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år.....</i>	<i>16</i>
<i>Bostad i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar</i>	<i>17</i>
<i>Bostad med särskild service för vuxna.....</i>	<i>17</i>
<i>Daglig verksamhet.....</i>	<i>18</i>
5. Beslut om insats	18
<i>Utforma uppdrag.....</i>	<i>19</i>
<i>Följa upp beslut</i>	<i>19</i>
<i>Individuell plan enligt 10 §.....</i>	<i>20</i>

1. Inledning

Den här riktlinjen rör myndighetsutövningen som fattar beslut enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) Riktlinjen ska ses som en tolkning av vad nämnden anser är goda levnadsvillkor i Askersunds kommun.

Syftet med riktlinjen är att vägleda och bidra till

- en rättssäker handläggning
- kunskap om gällande regelverk kring stöd och service till personer med funktionsnedsättning

En riktlinje anger en riktning och en ram och förtydligar lagstiftningen. Den beskriver det som gäller i vanliga situationer. En riktlinje ska syfta till att skapa samsyn om utredning och beslut för både de som tar emot stöd, anhöriga, myndighet, utförare och kommuninvånare.

Lagstiftning, rättspraxis och riktlinjen kan behöva kompletteras med ytterligare rutiner, överenskomna arbetssätt samt informationsmaterial.

LSS står för Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. LSS innehåller ett antal insatser som den enskilde ansöker om hos handläggare. Även om den enskilde väljer att ansöka om insats enligt LSS eller om dessa insatser inte täcker den enskildes behov finns rättigheten att få hjälp enligt andra lagar, till exempel Socialtjänstlagen (SoL).

Delegation

Beslut om insatser i enlighet med riktlinjerna fattas enligt delegationsordningen. Beslut som frångår denna riktlinje fattas av socialnämndens arbetsutskott.

2. Allmänna utgångspunkter

Individuell plan och SIP (Samordnad individuell plan)

Då personer beviljas insatser enligt LSS ska de erbjudas individuell plan enligt 10 § LSS eller en samordnad individuell plan (SIP) då det finns behov av att fler myndigheter deltar i planeringen och samverkar kring den enskilde.

Barnperspektivet

Barnkonventionen är en del av svensk lagstiftningen från 1 januari 2020. Askersunds kommun ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Det finns 54 artiklar som på olika sätt beskriver barns rättigheter. Att beakta barnets rättigheter innebär i praktiken och teorin att utredningar och utredningsprocesser ska ta hänsyn till barnets rättigheter vid bedömningar, beslutsprocesser, beslut och andra fall som rör barn. Barnkonventionen ska genomsyra all offentlig verksamhet som kan påverka barn. Detta bidrar till att synliggöra barns rätt i samhället och även ge möjlighet till barn att uttrycka sig och göra sin röst hörd i processer som rör dem själva. En individuell bedömning görs om vad som är barnets bästa.

Hänsyn till barnets vilja ska beaktas utifrån barnets ålder och mognad. När ett beslut kan påverka barn ska myndigheten dokumentera hur barnperspektivet beaktats.

Samtycke

Samverkan utifrån personens individuella behov kan behövas mellan medarbetare inom myndighetsutövningen och Region Örebro Län eller andra myndigheter. För att få lämna ut information eller inhämta information om personer som är i behov av vård och omsorg behövs ett samtycke. I vilket syfte samtycke inhämtas ska dokumenteras, dessutom ska det framgå

- vilka andra myndigheter som får kontaktas
- om och eventuellt när närstående får kontaktas
- vilka sakkunniga och referenspersoner som får kontaktas
- när samtycket har lämnats och hur länge det gäller.

En informationsskyldighet finns mellan kommunens medarbetare inom olika verksamheter, till exempel mellan hemsjukvård, myndighetsutövning och verksamheten.

Informationsskyldigheten ska ske för att alla parter ska kunna ge det stöd, den vård och omsorg den enskilde har rätt till, förutsatt att den enskilde givit sitt samtycke.

Våld i nära relationer, misstanke om barn som far illa

Våld i nära relationer kan handla om våld som är:

- psykiskt
- fysiskt
- sexuellt
- materiellt
- ekonomiskt

Socialnämnden ansvarar för stöd och insatser till personer som utsätts för våld i nära relationer. Ett samarbete är viktigt mellan socialnämndens verksamheter. Äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning och barn med funktionsnedsättning är extra utsatta grupper för våld i nära relationer. Verksamheten ska uppmärksamma, stödja och vägleda enskilda personer i att få stöd och eller information när den enskilde vill, när man misstänker att det förekommer våld

I verksamheter där barn deltar ska genast en anmälan till socialtjänsten göras om myndighetsutövningen får kännedom om eller misstänker att barn far illa.

3. Myndighetsutövning - utreda, fatta beslut och följa upp enligt LSS

Sammantaget utgör följande grund för myndighetsutövningens ansvarsområde

- Aktuell lagstiftning,
- Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten"
- IBIC och bedömningsinstrument

Handläggningsprocessen ser ut enligt följande:

Alla insatser enligt LSS är frivilliga och ska ge goda levnadsvillkor för den enskilde. Den här riktlinjen fastställer vad socialnämnden i Askersunds kommun anser vara goda levnadsvillkor, vilket är ett uttryck för kvaliteten i insatsen och vilken ambitionsnivå som kan vara rimlig i varje enskilt fall.

Aktualisering

Grundprincipen är att personen själv ska ansöka om insatser enligt LSS. Om den som söker är under 15 år eller saknar förmåga att på egen hand göra en ansökan kan den göras av vårdnadshavare eller av legal företrädare. När det finns två vårdnadshavare ska båda vilja göra en ansökan till de flesta insatserna enligt LSS. Ansökan kan ske skriftligen eller muntligen till myndighetsutövningen. Den enskilde begär själv att få de utlåtanden som behövs. De bifogas ansökan om LSS-insats. Vid varje ny ansökan ska ställningstagande göras kring personkretstillhörighet.

Förhandsbesked

Myndighetsutövningen ska vara behjälplig med förhandsbesked för den som planerar att flytta från kommunen. När det inkommer en ansökan från en person som bor i en annan kommun och denne ansöker om förhandsbesked ska ansökan behandlas som om personen är bosatt i Askersunds kommun. En person kan inte ansöka om förhandsbesked hos flera kommuner samtidigt. Avsikten att flytta hos personen som begär förhandsbesked ska vara klar. Beslut om förhandsbesked tidsbegränsas till sex månader. Vissa insatser kan sökas enligt SoL. Det påverkar dock inte rätten att ansöka om insatser enligt LSS för dem som omfattas av lagen.

Utreda och bedöma

Innan prövning av insatser enligt LSS utreder handläggaren om den sökande ingår i personkrets. Dessa benämns ofta i dagligt tal och också i riktlinjen som personkrets 1, personkrets 2 och personkrets 3.

En personkretsbedömning kan inte aktualiseras av andra omständigheter än ansökan om insatser enligt LSS.

Personkretsen enligt 1 § LSS är personer med:

- utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Den första och andra gruppen täcker in samma personkrets som ingick i lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., omsorgslagen, som ersattes av LSS 1994. Den tredje gruppen är en utökning av personkretsen i förhållande till omsorgslagen

Personkretstillhörigheten enligt grupp 1 och 2 bygger på medicinska diagnoser. De kriterier som anges i grupp 3 ska inte prövas för grupp 1 och 2. (prop. 1992/93:159 s. 167)

Personkretstillhörighet enligt grupp 3 bygger på en funktionsbedömning utifrån vilka svårigheter den enskilde har i den dagliga livsföringen till följd av ett eller flera funktionshinder och tar inte fasta på någon speciell diagnos. Personer som på grund av funktionshinder möter svårigheter i sin livsföring, men som inte bedöms ingå i lagens personkrets, har rätt att få sina behov av stöd och service tillgodosedda genom till exempel socialtjänsten eller hälso- och sjukvården (prop.1992/93:159 s. 55). Vid personkretsbedömningen för ett barn ska inte någon bedömning av föräldraansvaret göras. Någon värdering ska inte heller göras av om barnet är på förskola eller inte.

Underlag och bedömning av personkretstillhörighet

Många gånger kan den enskilde själv visa upp intyg etc. som visar att hen tillhör personkretsen. I andra fall bör yttrande inhämtas från personal inom till exempel habiliterings- eller rehabiliteringsorganisationen, sjukvården, barnhälsovården, barnomsorgen, skolhälsovården, socialtjänsten m.fl. Kompletterande undersökningar kan i vissa fall vara nödvändiga innan man kan ta slutlig ställning till personkretstillhörighet. För barn kan till exempel ofta en pedagogisk utredning behöva göras. (Prop. 1992/93:159 s. 57)

Eftersom grupperna 1 och 2 bygger på medicinska diagnoser ska vi bedöma personkretstillhörigheten utifrån de medicinska underlagen. Det är viktigt att det framgår av det medicinska underlaget vilka utredningar som har gjorts för att fastställa den medicinska diagnosen. Om det inte framgår att det gjorts en utredning för att komma fram till diagnosen eller om det är otydligt vad utredningen grundar sig på kan underlaget behöva kompletteras.

Grupp 3 bygger på vilka svårigheter den enskilde har i den dagliga livsföringen till följd av ett eller flera funktionshinder och tar inte fasta på någon speciell diagnos. Vid bedömning av tillhörigheten enligt grupp 3 är de medicinska underlagen en del av underlaget för bedömningen tillsammans med en funktionsbedömning. Bedömningen görs utifrån de kriterier som anges i grupp 3.

En person kan uppfylla kriterierna i såväl grupp 1 som grupp 3 eller grupp 2 och grupp 3. Grupperna 1 och 2 har företräde framför grupp 3. När det finns ett medicinskt underlag som visar tillhörighet enligt grupp 1 eller 2 är det alltså någon av dessa som ska fastslås även om kriterierna för grupp 3 också uppfylls. Personkretstillhörighet enligt grupp 1 och 2 nämns särskilt för att det inte ska råda någon tvekan om att de tillhör LSS personkrets. Många av dem som tillhör grupp 1 och grupp 2 har på grund av intellektuella funktionshinder svårare än andra att hävda sina behov av samhällets insatser. Grupperna 1 och 2 har till skillnad från grupp 3 rätt till daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS. (prop. 1992/93:159 s. 53)

Vid ansökan om insatser enligt LSS ska handläggaren fatta beslut om personkretstillhörighet. Om Försäkringskassan också beslutat och bedömt personkretstillhörigheten är kommunen inte bunden av Försäkringskassans bedömning av personkretstillhörighet.

Det finns ingen exakt gräns för hur gammalt ett läkarutlåtande/intyg får vara, men det måste ge en bild av den aktuella situationen. Om uppgifterna bedöms ligga för långt tillbaka i tiden kan det finnas behov av att begära in ett nytt intyg med aktuella uppgifter.

LSS personkrets – första gruppen

Den första gruppen omfattar personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd (1 § 1 LSS).

Utvecklingsstörning

Med utvecklingsstörning avses en intellektuell funktionsnedsättning som uppkommit under personens utvecklingsperiod, och som är så betydande att hen behöver särskilt stöd och särskild hjälp i sin livsföring. Med utvecklingsperiod avses vanligen åren före 16 års ålder. (prop. 1992/93:159 s. 53–54)

Autism eller autismliknande tillstånd

Begreppen autism eller autismliknande tillstånd ersätter i LSS begreppet barndomspsykos i den tidigare omsorgslagen. Med autism eller autismliknande tillstånd avses en djupgående personlighetsstörning som debuterar under barndomen, i regel före sju års ålder. De djupgående störningarna påverkar bland annat social förmåga, kommunikation och beteende. Dessa tillstånd ger nästan alltid allvarliga psykiska funktionshinder under hela livet. (Prop. 1992/93:159 s. 54 och 167)

LSS personkrets – andra gruppen

Den andra gruppen gäller personer som fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (1 § 2 LSS).

Däremot avses inte personer med olika psykiska sjukdomstillstånd, som också kan medföra begåvningshandikapp, till exempel demens, och inte heller personer med sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Dessa personer kan endast omfattas av lagen om de uppfyller kriterierna enligt den tredje gruppen (prop. 1992/93:159 s. 168). Personer med olika psykiska sjukdomstillstånd kan dock omfattas av lagen enligt kriterierna i den andra gruppen om deras tillstånd kan anses vara en hjärnskada som föranletts av en kroppslig sjukdom. HFD har i en dom gjort bedömningen att en person med Alzheimers sjukdom uppfyller kriterierna för tillhörighet till personkrets 2 enligt 1 § LSS. Av utredningen i målet framgår att Alzheimers sjukdom är en hjärnskada till följd av kroppslig sjukdom. Domstolen ansåg att den medicinska utredningen i målet fick anses visa att personen ådragit sig en hjärnskada till följd av kroppslig sjukdom och att han på grund härav hade ett betydande och bestående funktionshinder. (RÅ 2008 ref 78)

Begåvningsmässigt funktionshinder

Det är fråga om personer som efter utvecklingsåren har fått en hjärnskada och till följd av det ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder. Orsaken ska vara kroppsliga sjukdomar som tumörer, hjärnblödningar och inflammationer eller skador som föranletts av yttre våld, till exempel trafikskador. (Prop. 1992/93:159 s. 167– 168) I förarbetena används begreppet begåvningsmässigt funktionshinder vilket speglar det språkbruk som var gällande då förarbetena skrevs. I dag används begreppet intellektuellt funktionshinder för samma sak.

LSS personkrets – tredje gruppen

Den tredje gruppen (1 § 3 LSS) omfattar personer som har:

- andra **varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder** som uppenbart inte beror på normalt åldrande
- om de är **stora** och
- orsakar **betydande svårigheter i den dagliga livsföringen** och
- därmed ett **omfattande behov av stöd eller service**.

Alla angivna kriterier ska vara uppfyllda för att lagen ska vara tillämplig. Kriterierna går dock inte att helt självständigt bedöma var för sig, eftersom de påverkar varandra (prop. 1992/93:159 s. 168). Orsaken till eller arten av funktionshinder är inte avgörande, inte heller den medicinska diagnosen. Inom kretsen finns personer med fysiska, psykiska och begåvningsmässiga funktionshinder. (Prop. 1992/93:159 s. 168) Personer med olika psykiska sjukdomstillstånd, som också kan medföra begåvningshandikapp, till exempel demens, och

personer med sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel ingår i gruppen under förutsättning att alla kriterier är uppfyllda. (Prop. 1992/93:159 s. 168) För personer med flera funktionshinder måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionshinder kan i samverkan verka multiplicerande och därför sammantaget orsaka betydande svårigheter. (Prop. 1992/93:159 s. 169)

Varaktigt funktionshinder

Funktionshindren ska vara varaktiga, dvs. inte vara av tillfällig eller mer övergående natur (prop. 1992/93:159, avsnitt 14.1, s. 169). Lagen syftar i första hand till att tillförsäkra personer med livslånga eller mycket långvariga funktionshinder det särskilda stöd som de behöver för att bygga upp och bibehålla levnadsvillkor som är likvärdiga med andra människors (prop. 1992/93:159 s. 56).

Stora funktionshinder

Funktionshindret ska ha en sådan karaktär eller omfattning att det **starkt** påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, till exempel boende, fritid eller behov av habilitering eller rehabilitering. Det gäller till exempel om en person till följd av funktionshinder dagligen är mycket beroende av hjälpmedel. Det gäller också när någon har återkommande behov av en annan persons hjälp för den dagliga livsföringen i boendet, i utbildningssituationen, på arbetet eller på fritiden. Behovet av hjälp kan finnas för att förflytta sig, för att meddela sig med andra eller för att ta emot information. (Prop. 1992/93:159 s. 55) Kombinationer av skador vars sammantagna följder är speciellt svåra eller komplicerade medför ofta att den enskilde har särskilt stora svårigheter i den dagliga livsföringen. Det kan gälla till exempel personer med dövblindhet, med kombinationer av rörelsehinder eller med tal- och språkstörning i kombination med utvecklingsstörning. (Prop. 1992/93:159 s. 56)

Betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som hygien, toalettbestyr, påklädning, mathållning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning och kommunikation med andra. Andning är en del av den dagliga livsföringen. (Prop. 2018/19:145 s.19)

Omfattande behov av stöd eller service

Med ”omfattande stöd” innebär att den enskilde har ett dagligt behov av långvarigt och upprepat stöd. Ett behov av omfattande stöd eller service som medför en mycket specifik utbildning eller kompetens kan tala för att ett omfattande behov av stöd och service finns (prop. 1992/93:159 s. 56) Behov av hjälp med toalettbesök, påklädning, matlagning, skrivning, läsning, kommunikation, förflyttning, sysselsättning och rekreation med mera kan vara exempel på omfattande behov av stöd eller service (prop. 1992/93:159 s. 169).

Kartlägga och analysera

Handläggarens utredning om LSS-insatser, innefattar ett personligt möte eller ett säkert digitalt möte. Handläggaren identifierar behov genom kartläggning och informerande samtal med den enskilde vid utredningen i förhållande till ansökans omfattning. Utredningen sker utifrån ICF:s livsområden där den enskildes behov, resurser och mål dokumenteras strukturerat. Omgivningsfaktorer, eller miljön där den enskilde befinner sig kan vara underlättande eller hindrande, det är också faktorer att ta hänsyn till för handläggaren.

LSS är en pluslagstiftning till SoL. Det kan finnas insatser enligt SoL som bättre svarar upp mot den enskildes behov.

Generellt bedöms barn på samma sätt som vuxna. Alla barn i låg ålder har stora omvårdnadsbehov. Barns låga ålder kan göra att det inte framgår om funktionsnedsättningen är så stor att det orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Om det kan antas att barnets utveckling försenas med stigande ålder och läkare kan styrka varaktigheten av funktionsnedsättningen, kan personkretstillhörighet bedömas.

Bedöma behov och egna resurser

Bedömningen av den enskildes behov och egna resurser innefattar:

- personkretstillhörighet
- om behov finns av sökt insats
- goda levnadsvillkor
- behovet inte är tillgodosett på annat sätt

Bedömning av behov av en insats och insatsens omfattning är en individuell prövning som sker utifrån den sökandes hela situation, behov och önskemål. Vid bedömning görs en jämförelse med hur människor i motsvarande ålder i dagens samhälle lever. På annat sätt och egna resurser kan innebära att den enskilde klarar dessa behov självständigt med hjälp av hjälpmedel, med stöd från annan eller via samhällets ordinarie utbud. Därför behöver handläggaren också titta på omgivningsfaktorer, såsom var den enskilde bor och vilket utbud som finns att tillgå där.

Insatsen ska motsvara det mål den enskilde vill uppnå. I bedömningen kan handläggaren vid behov referera till domar som innehåller jämförbara omständigheter.

Handläggaren är skyldig att underrätta den enskilde när uppgifter tillförts utredningen av någon annan än den som är part. Den enskilde ska få möjlighet att yttra sig över uppgifterna. För handläggaren blir det också en möjlighet att kontrollera att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter.

Det är först efter en sammanvägd individuell bedömning av behovet, de egna resurserna och omständigheterna i övrigt som nämnden kan konstatera om den enskilde har rätt till insatser eller inte.

Familjeperspektiv

LSS har ett tydligt familjeperspektiv. Utgångspunkten i föräldraansvar är att två vårdnadshavare delar lika på ansvaret. Tyngdpunkten i föräldraansvaret förändras i och med barnets ålder. Vid bedömning av behov av en insats enligt LSS till barn ska föräldraansvaret vägas in.

Enligt Äktenskapsbalken ska makar fördela utgifter och sysslor mellan sig och bidra till det underhåll som behövs. En bedömning ska göras av vilka faktiska resurser som finns gemensamt hos makarna eller i äktenskapsliknande förhållanden vid exempelvis personlig assistans.

Asylsökande och nyanlända

En asylsökande kan inte söka insatser enligt LSS. Det är först när personen fått uppehållstillstånd¹³ som det är möjligt. Den enskilde kan däremot göra en ansökan om bistånd enligt SoL.

Riskbruk, missbruk

En person med beroendeproblematik kan omfattas av LSS, om funktionsnedsättningarna är stora och varaktiga och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Socialtjänsten har ansvar att vid behov ge psykosocial behandling och stöd till dessa personer.

Bedöma behov hos barn

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har enligt Föräldrabalken ansvar för barnets personliga förhållanden¹⁴ och ansvar för att barnets behov blir tillgodosedda. Det handlar om att barnet får den omsorg som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och andra omständigheter. Barnets ålder har betydelse för rätten till insatser. Från och med att barnet är cirka 12 år förväntas inte längre vårdnadshavare ansvara för barnets grundläggande behov.

När det gäller personlig assistans till barn utreds barnets totala behov av hjälp med samtliga grundläggande behov. Vid bedömning av barns rätt till personlig assistans görs ett schabloniserat föräldraavdrag utifrån barnets ålder.

4. Insatserna

Råd och stöd

Region Örebro ansvarar för rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar.

Personlig assistans

Personer med stora och varaktiga funktionshinder som behöver omfattande hjälp med sin personliga hygien, att äta, att klä sig, att kommunicera eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskilde.

Utredning och bedömning av personlig assistans

Myndighetsutövningen genomför en omfattande utredning innan ett beslut om personlig assistans kan fattas.

För att en person med funktionsnedsättning ska kunna beviljas personlig assistans behöver den enskilde dels ingå i LSS personkrets och dels vara i behov av stöd med flera av sina grundläggande behov. De grundläggande behoven är tydligt avgränsade och beskrivs i lagtext (9a §) och rättspraxis. De sju grundläggande behoven är:

- andning
- personlig hygien
- äta och eller dricka (föra mat till munnen)
- av- och påklädning (ej ytterkläder eller skör)
- kommunicera med andra
- stöd som individen behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att individen fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom, och
- stöd som individen behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för individens liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för individens fysiska hälsa. Medicinska tillstånd avser somatiska tillstånd. För att stödet ska vara assistansgrundande krävs att det är frågan om egenvård. En sådan bedömning görs av behandlande hälso- och sjukvårdspersonal. Personlig assistans kan inte beviljas för sjukvårdande insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen.

Som grund för bedömning av rätten till personlig assistans och dess omfattning i tid utgår LSS-handläggaren också från

- goda levnadsvillkor samt rätten att leva som andra
- vad som är rimligt
- rättspraxis, personlig assistans prövas ofta rättsligt och socialnämndens myndighetsutövning följer fortlöpande rättsläget.

I bedömningen av personlig assistans beaktas makars eller sambos ansvar för varandra med hänvisning till äktenskapsbalken liksom andra vuxnas ansvar för varandra när de delar hushållsgemenskap. När det gäller personlig assistans och barn utreds barnets totala behov av hjälp med samtliga grundläggande behov. En bedömning görs också av vad som är rimligt för barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning att klara av och vad som ingår i föräldrarnas ansvar.

Bedömningen av grundläggande behov handlar om att bedöma vad den enskilde behöver hjälp med och hur hjälpen ges, inte i att ta ställning till om den enskilde behöver hjälp. ***Hjälp med grundläggande behov ska vara av mycket privat karaktär och insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur i regel av mycket personligt slag för att ge rätt till personlig assistans. Behoven ska vara känsliga för den personliga integriteten där personen med funktionsnedsättning måste ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges.***

All hjälp med till exempel måltider eller påklädning är inte av ett sådant kvalificerat slag. Det är med andra ord inte all hjälp med dessa behov som räknas som grundläggande behov. Det är därför nödvändigt att utreda och bedöma vilka behov som finns och vilken hjälp som behövs. Aktiverings- och motivationsinsatser räknas normalt inte till de grundläggande behoven.

Lagstiftningen anger inte någon lägsta nivå för antal timmar grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans enligt LSS. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något/några av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Kammarrätten i Göteborg mål nr 4796–22 har bedömt att 5 timmar och 43 minuter grundläggande behov inte berättigar till personlig assistans. Däremot har Kammarrätten i Jönköping mål nr 1857–09 bedömt att 9 timmar grundläggande behov gav rätt till personlig assistans. Socialnämnden i Askersunds kommun anser att sju timmars grundläggande behov per vecka där behovet anses vara av krävande eller på annat sätt komplicerad natur kan ge rätt till personlig assistans.

Den som har rätt till personlig assistans för sina grundläggande behov har rätt att få hela hjälpbehovet tillgodosett genom denna insats. Tid som inkluderar städning, inköp och liknande uppgifter, som utförs tillsammans med individen, räknas in i det totala behovet av personlig assistans.

Personlig assistans kan utredas av både kommun och Försäkringskassan. När kommunen utreder behoven och upptäcker att den enskilde har grundläggande behov som överstiger 20 timmar per vecka ska kommunen meddela det till Försäkringskassan, som då gör en egen utredning. När den enskilde ansöker om personlig assistans både hos kommunen och Försäkringskassan har båda instanserna skyldighet att utreda ansökan oberoende av varandra. Hembesök kan dock ske vid samma tillfälle om den enskilde vill. Personer över 65 år behåller sin personliga assistans som han eller hon beviljats före 65 års ålder, men kan inte beviljas någon utökning. Ansökningar om personlig assistans som inkommer efter 65 års dag avslås därför. Vid behov av utökade insatser efter 65 års ålder kompletteras insatserna med insatser enligt SoL.

Dubbelassistans

Dubbelassistans kan endast beviljas om möjligheterna till att tillgodose behovet genom bostadsanpassning eller andra hjälpmedel har utretts. Kravet gäller att sådana insatser ska ha utretts med den enskilde. Dubbelassistans lämnas i normalfallet för den tid det tar att utföra en aktiv insats, väntetid beviljas inte.

Personlig assistans och egenvård

Sjukvårdsinsatser som kräver hälso- och sjukvårdskompetens ingår inte i personlig assistans likaså habilitering och rehabiliteringsinsatser som utförs av assistans på delegation från huvudman. Vissa uppgifter av hälso- och sjukvårdskaraktär kan efter bedömning av den behandlade legitimerade yrkesutövaren inom hälso- och sjukvården betraktas som egenvård. Om den enskilde behöver praktisk hjälp för att utföra egenvården ska den behandlade legitimerade yrkesutövaren utfärda egenvårdsintyg.

Tillfällig utökning av personlig assistans

Myndighetsutövningen beslutar även om tillfällig utökning av assistansen. Kommunen är huvudman och har det yttersta ansvaret. Vid behov av en tillfällig utökning när individen har assistansersättning/LSS-beslut ska ansökan göras hos kommunen. Vid behov av en stadigvarande utökning av assistansersättning ska individen ansöka hos Försäkringskassan. Tillfällig utökning av personlig assistans kan beviljas om individen har behov av flera assistanstimmar enligt LSS/Socialförsäkringsbalken än de som redan beviljats exempelvis vid tillfälliga förändringar i hälsotillståndet.

Personlig assistans och daglig verksamhet

Huvudregeln för insatsen daglig verksamhet enligt LSS är att individen ska få all den omvårdnad som behövs för att klara av att delta i daglig verksamhet via den personal som redan finns i den dagliga verksamheten

Personlig assistans och korttidsvistelse

Huvudregeln är att anhöriga som arbetar som personliga assistenter inte har rätt till avlösning i omvårdnadsarbetet genom korttidsvistelse. Genom att utföraren kan ordna andra personliga assistenter som går in och utför assistansen, har anhöriga möjlighet att få avlastning. En annan möjlighet är att den personliga assistansen helt utförs av andra än anhöriga, vilket också kan underlätta individens självständighetsutveckling. Korttidsvistelse kan i undantagsfall ges under en begränsad tid för individer med personlig assistans som har planer på att flytta hemifrån och som ett led i självständighetsträningen kan behöva bo utanför föräldrahemmet. Denna tid ska begränsas och får pågå i maximalt ett år.

Personlig assistans och ledsagning

Om en individ har insatsen personlig assistans enligt LSS ingår all ledsagning i denna insats.

Personlig assistans och sjukhusvistelse

Huvudregeln är att personlig omvårdnad ges av sjukhuspersonal. Personlig assistans i samband med sjukhusvistelse ges inte om inte särskilda skäl finns.

Personlig assistans och korttidstillsyn för skolungdom

Korttidstillsyn för skolungdom beviljas inte då den enskilde är beviljad personlig assistans, den enskilde ska få sina behov tillgodosedda genom insatsen personlig assistans.

Ledsagarservice

Ledsagarservice ska möjliggöra en aktiv fritid utanför hemmet genom att ge stöd till och från samt under kultur- och fritidsaktiviteter. Ledsagarservice är en insats för vardagliga sammanhang i närområdet. Insatsen ledsagarservice syftar till att bryta den enskildes isolering. Läkarbesök utgör inte en sådan aktivitet. Ledsagarservice kan därmed inte beviljas för läkarbesök.

Ledsagning i en omfattning av max 13 timmar i månaden är ett riktvärde för goda levnadsvillkor i Askersunds kommun. (Källa: Kammarrätten mål nr 1990–22) Den som har ledsagning betalar sina egna utgifter för aktiviteter och eventuella omkostnader.

Kontaktperson

Kontaktperson är ett personligt stöd för personer med funktionsnedsättning som saknar gemenskap med andra, till exempel i arbetslivet eller på fritiden. Syftet med kontaktperson är att erbjuda en social kontakt till enskilda som saknar socialt nätverk och riskerar att bli/är socialt isolerad till följd av en funktionsnedsättning. Myndighetsutövningen ansvarar för att utreda den enskildes sociala situation och nätverk samt om behovet redan är tillgodosett genom andra insatser med social karaktär.

Kontaktperson är en icke-professionellt stöd, en medmänniska som ska stötta den enskilde att komma i kontakt med andra människor och komma ut i samhället.

Kontaktperson beviljas inte till enskilda som är beviljade bostad med särskild service enligt LSS. Kultur- och fritidsaktiviteter ska ingå i insatsen bostad med särskild service lika så uppdraget att bryta isolering och hjälp till sociala kontakter.

Avlösarservice

Avlösarservice i hemmet ska enligt lag möjliggöra för vårdnadshavare, familjehem eller make/maka att bli avlastad i omvårdnadsarbetet. Avlösarservice utförs främst i hemmet hos den som beviljats insatsen. Avlösarservice i hemmet erbjuds både som en regelbunden insats och vid tillfälliga behov. Insatsen kan ges såväl dagar, kvällar, nätter och helger. Avlösningen gäller endast den som är beviljad insatsen, ej syskon. Socialnämnden i Askersund anser att avlösarservice med max 15 timmar per månad är ett riktvärde för goda levnadsvillkor. (Källa: Kammarrätten mål nr 4988–21) Tillfälligt utökad avlösarservice kan beviljas då närstående är

i behov av extra avlastning. Avlösarservice ska inte användas i situationer som orsakas av personens ändrade förhållanden, till exempel:

- Vid sjukdom/ledighet vid skolgång
- När ordinarie sko- och fritidsverksamhet är stängt
- Vid förvärvsarbete

Avlösarservice beviljas inte heller under tid då möjlighet till fritidsverksamhet finns, då behovet kan tillgodoses genom fritids eller annan liknande verksamhet så som korttidsvistelse. Avlösarservice beviljas inte i kombination med andra avlastande insatser. Som avlösare utför man inga hushållssysslor.

Avlösarservice beviljas inte om den enskilde sedan tidigare är beviljad personlig assistans enligt LSS/SFB.

Korttidsvistelse

Korttidsvistelse kan innebära avlastning för anhöriga och ger möjlighet till rekreation och miljöombyte för den enskilde. Insatsen kan ses som ett led i ökad självständighet för ungdomar/vuxna som bor i föräldrahemmet. Då barnets vårdnadshavare är separerade får boendeföräldern sin avlastning i första hand genom den andra föräldern. Nära anhöriga som avlastar familjen ses inte som kontaktfamilj och arvodas inte av kommunen.

Korttidsvistelse kan erbjudas i korttidsboende, kontaktfamilj eller som lägervistelse. Korttidsvistelse beviljas i antal dygn per kalendermånad. En individuell bedömning och prövning av behovet görs alltid. Korttidsvistelse är vanligtvis en regelbunden återkommande insats som ges några dagar per månad. Socialnämnden i Askersund anser att korttidsvistelse med max 10 dygn per månad är ett riktvärde för goda levnadsvillkor. (Källa: Kammarrätten mål nr 6176–19 samt mål nr 7132–19) Utnyttjas inte dygnen görs en återkoppling från verksamheten till LSS-handläggare för ny prövning av behovet.

Resor till korttidsvistelsen från hem eller skola samt återresa ingår inte i insatsen och beställs av vårdnadshavare/god man/förvaltare. Den enskilde står själv för kostnader vid aktiviteter och en måltidsavgift debiteras vårdnadshavare enligt gällande taxa.

Korttidsvistelse beviljas inte om den enskilde sedan tidigare är beviljad personlig assistans enligt LSS/SFB.

Korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år

Barn över 12 år med personkretstillhörighet kan ha rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet före och efter skolans slut, lov dagar, studiedagar och längre lov. Många ungdomar med omfattande funktionsnedsättning kan inte klara sig själva då föräldrarna förvärvsarbetar

utan behöver försäkras en trygg situation och meningsfull sysselsättning. Rätten till insatsen upphör i samband med avslutade gymnasiestudier

I Askersunds kommun ansvarar barn- och utbildningsförvaltningen för verkställigheten av korttidstillsyn för skolungdom.

Korttidstillsyn beviljas endast i undantagsfall om den enskilde sedan tidigare är beviljad personlig assistans enligt LSS/SFB

Bostad i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar

Barn och ungdomar som inte kan bo i föräldrahemmet kan ha rätt till bostad med särskild service för barn eller ungdomar. Insatsen kan beviljas i familjehem eller i barn- och ungdomsboende. Syftet med insatsen är att ge möjlighet till en kompletterande varaktig uppväxtmiljö för barn och ungdomar som till följd av funktionsnedsättning behöver bo utanför föräldrahemmet. Insatsen ska skapa goda förutsättningar för social utveckling samt tillgodose behov av stöd och en trygg uppväxt. Bostad med särskild service för barn eller ungdomar är en heltäckande insats. Den kan beviljas när familjens behov av stöd är så stort till följd av barnets eller ungdomens funktionsnedsättning så att andra insatser inte är tillräckliga. Bostad med särskild service för barn och ungdom ska ofta tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov, men kan ibland också vara motiverat på grund av skolgång på annan ort. Utgångspunkten vid bedömning av behov är att hitta den bästa lösningen för barnet eller ungdomen. Insatsen gäller fram tills ungdomen slutar gymnasiet. Ungdomen flyttar då ofta vidare till en bostad med särskild service för vuxna. Insatsen är aldrig en ersättning för föräldraskapet utan är ett komplement. Föräldrar som behöver stöd i föräldrarollen har rätt att söka bistånd inom socialtjänsten och då enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL).

Bostad med särskild service för vuxna

Vuxna individer som omfattas av LSS kan ha rätt till bostad med särskild service. Insatsen innebär möjligheter för vuxna att skapa sig ett eget hem. Boendet ska möjliggöra livskvalitet, goda utvecklingsmöjligheter och stimulans till ett så självständigt liv som möjligt. Fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår i insatsen. I insatsen ingår omvårdnad det vill säga individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen som ska tillgodose individens psykiska, fysiska och sociala behov, som exempelvis sköta hemmet, tillreda måltider, göra ärenden och inköp, planera framåt, kommunicera, upprätta sociala kontakter och bryta social isolering samt göra tillvaron begriplig, förutsägbar och trygg. Individens behov av stöd och service ligger till grund för val av bostadsform.

Bostad med särskild service för vuxna kan utformas på två olika sätt i Askersunds kommun, genom antingen gruppboende eller serviceboende. Bostad med särskild service för vuxna beviljas utan precisering av vilken boendeform det gäller. Behovet av boendeform och omfattning av stödet ska framgå av utredningen och bedömningen.

Gruppbostad

Gruppbostad är lägenheter med gemensamhetsutrymmen. Detta bostadsalternativ är till för personer med funktionsnedsättning som har ett så omfattande tillsyn- och omvårdnadsbehov att det behövs tillgång till personal dygnet runt. Fritidsaktiviteter i gruppbostad ska erbjudas såväl individuellt som i grupp. Omfattningen av fritidsaktiviteter beror på personens intresse, utbudet samt behovet som den enskilde har.

Servicebostad

Servicebostad är en insats som kan vara lämplig för de som inte klarar av att bo i ordinarie boende men som inte har så omfattande hjälpbehov att ett boende i gruppbostad är nödvändigt. Insatsen kan beviljas då det finns behov av ett dagligt stöd i form av praktisk hjälp, stöd och tillsyn. Behovet ska vara i form av personlig vård, hemmets skötsel, social samvaro samt kultur- och fritidsaktiviteter. Enbart motiverande/påputtande insatser berättigar inte till insatsen servicebostad.

Daglig verksamhet

Individer i yrkesverksam ålder som omfattas av personkrets 1 och 2 har rätt till daglig verksamhet om de varken förvärvsarbetar eller studerar. Detta innebär att individen har rätt att vara kvar i daglig verksamhet i enlighet med allmänna pensionsregler. Insatsen daglig verksamhet har som syfte att skapa meningsfull sysselsättning som ska bidra till personlig utveckling, stimulans, gemenskap samt främja delaktighet i samhället. Verksamheten ska vara av habiliterande karaktär och ge miljöombyte, social gemenskap, självkänsla och självförtroende. Daglig verksamhet ska inte uppfattas som en anställningsform. Det är inte fråga om ett avlönat arbete och syftet är inte heller att producera varor eller tjänster. Detta hindrar inte att det övergripande målet bör vara att om möjligt utveckla individens förutsättning till arbete. Deltagaren ska genom inflytande och medbestämmande ges möjlighet att påverka och utforma innehållet som ska anpassas efter var och ens behov, förutsättningar och intressen.

5. Beslut om insats

Beslutet ska ge svar på ansökan och det ska framgå vilken insats som den enskilde har beviljats och omfattning. Detta för att det tydligt ska framgå vad beslutet kommer att innebära i praktiken för personen. Hur detaljerat ett beslut ska vara beror på vilken typ av beslut det är. Beslutet utgör grunden för ett uppdrag till utföraren.

Av beslutet ska det framgå vad som har beslutats samt enligt vilket lagrum beslutet är fattat och ska innehålla en beslutsmotivering för att den enskilde bättre ska kunna förstå varför ett visst beslut är fattat. Utredningen i sin helhet ska alltid kommuniceras med den enskilde.

Ett beslut kan vara bifall, delavslag eller avslag på ansökan. Vid avslagsbeslut ska det framgå varför man avslår i den aktuella situationen. Besvärshänvisning bifogas alltid i samband med delavslag/avslagsbeslut.

Den enskilde underrättas skriftligt om beslutet efter menprövning, oavsett om den enskilde begär det eller inte. Myndighetsutövningen överväger om det finns fler parter som ska underrättas, vilket kan vara aktuellt om beslutet rör barn.

Det ska alltid ske en individuell prövning om beslutet ska vara tillsvidare eller tidsbegränsas. Beslut som är tidsbegränsade ska alltid motiveras. Alla beslut ska ha ett förbehåll om att beslutet kan ändras om den enskildes behov förändras, ökar eller minskar.

Beslut som inte verkställs inom tre månader på grund av att den enskilde inte tar emot stödet följs upp, omprövas eller avslutas. Innan uppföljningen ska verksamheten redogöra för hur det motiverande arbetet utförts av utföraren och ställning tas till när det är lämpligt för uppföljning. Den enskilde får göra en ny ansökan när det är aktuellt om insatsen avslutas.

Utforma uppdrag

Verksamheten som ska utföra stödet ska ha ett uppdrag att utgå från innan verkställigheten påbörjas. Ett uppdragsdokument är utformat utifrån vad som framgår i utredningen och tillhörande beslut. Uppdraget är grunden till hur verksamheten ska utföra insatserna. När den enskilde ansökt och fått beslut om insats, innebär det att den enskilde ska vara redo för att ta emot insatsen och att behovet är aktuellt. När den enskilde får ett erbjudande som svarar mot behoven och tackar nej, görs en uppföljning av beslutet. Beslutet avslutas om behovet inte är aktuellt för stunden och den enskilde får ansöka på nytt när behovet är aktuellt igen.

Följa upp beslut

Myndighetsutövningen ska följa upp alla beslutade insatser en gång per år eller när behoven hos personen har förändrats, synpunkter och klagomål har framförts eller att omständigheterna i övrigt gör att en uppföljning är aktuell.

De gynnande beslut som inte är tidsbegränsade, är extra viktiga att följa upp. Dessa kan bara ändras så länge omständigheterna vid beslutets fattande ändrats, eller att den enskilde själv vill ändra beslutet.

Nedanstående förtydligande av uppföljningsintervall ska ses som ett riktmärke.

- uppföljning första gången av barns beviljade insatser ska ske inom tre månader
- vuxna personers alla beviljade insatser följs upp en gång per år
- barns alla beviljade insatser följs upp var sjätte månad, även om beslutet är längre

Om den enskilde även har stöd enligt SoL, följs dessa insatser upp vid samma tillfälle. Vid årlig uppföljning av daglig verksamhet ska det prövas om den enskilde kan gå vidare från daglig verksamhet till praktikplats, skyddat arbete eller anställning.

Beslut som inte kan verkställas

Icke verkställda beslut ska följas upp var tredje månad fram till dess att beslutet är verkställt eller avslutat. Det innebär att utreda om den enskilde har behov av andra insatser under tiden eller utreda om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Ansvarig verkställighet har skyldighet att rapportera till ansvarig handläggare gällande det arbetet för att verkställa beslutet.

Individuell plan enligt 10 §

När den enskilde beviljats insatser enligt LSS ska den enskilde erbjudas en individuell plan. En individuell plan ska vara en konkret, skriftlig planering av de samlade insatserna.

Syfte med individuell plan

Syftet med individuell plan är att ge den enskilde möjligheter att ha inflytande och delaktighet över hur insatser planeras och samordnas till en helhet.

Beskrivning av individuell plan

En individuell plan är den enskildes plan och handlar om dennes liv och vardag. Därför är formerna för insatsen flexibla. Den enskilde bestämmer vad som ska tas upp och i vilken ordning.

Den individuella planen kan innefatta insatser både från kommunen och från andra myndigheter. Den enskilde bestämmer vem som ska bjudas in till mötet och vem som håller ihop den individuella planen. Vanligt är att en handläggare samordnar individuell plan. En individuell plan ska följas upp en gång per år.

I den individuella planen framgår vad deltagarna kommer överens om och bör innehålla följande:

- anledningen till planen
- den enskildes mål och önskemål på kort och lång sikt
- datum när planen upprättas
- deltagare
- vem som ska göra vad
- tidpunkt för uppföljning
- den enskildes godkännande av innehållet